C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hasek_Jaroslav-Zivot_na_Puszta_Magyarade.pdb

PDB Name: ivot na Puszta Magyarádě
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Život na Puszta Magyarádě
Jaroslav Hašek
I.
Puszta Magyarád je malé uherské městečko. Leží v údolí mezi nevysokými kopci, na nichž roste víno. Na druhé straně těch kopců táhnou se bažiny a močály. Tam hnízdí velcí ptáci dropi a jednou začas v zimě objeví se tam vlci. Za močály pak rozprostírají se pole kukuřice. Kdo se dívá z vinic do kraje, nerozeznává, kde vysoké rákosí v bažinách. Zelená těžká barva vlní se do dálky od jara do podzimu, rok co rok stejně. Na obzoru pak ustupuje nevlídným pláním, kde vidět dřevěná ramena vytahovadel k studni s kalnou vodou. Tam pasou se stáda vepřů a hovězího skotu a hrubí pasáci zpívají si tam od rána do večera beťárské písně.
Je-li tento pohled na západě z viničných kopců jednotvárný, není na východě lepší. Jest to totéž. Bažiny, rákosí, kukuřice, vepři, rovina, krávy, voli, pasáci a studně. Na sever i na jih výhled se také nemění nijak zvláštně. Na jihu vidět za jasných dnů v dálce, která přestává být modravou, kopce mehegešské nad jezerem Blatenským. Jinak rovinu beze stromů, nudnou a smutnou. Na severu začíná však svět. Tam totiž musí se jeti koňmo dobrých osm hodin na stanici dráhy. To je nejveselejší strana světová. Osm hodin letí sice koně po stejně nudných rovinách jako na jihu, východě i západu, ale na východ letěli by k nejlepší stanici čtrnáct hodin, na západ dobrých jedenáct, a na jih by museli dokonce i patnáct hodin.
Proto si pan notář koupil vinici na straně severní a dal si tam vystavět besídku, aby byl blíže vzdělaného světa, jak říkal. Myslil tím budovu staniční, tak dalekou odtud, ale přece jen stanici, kudy projíždějí vlaky a cestující jezdí kolem až z Budapešti, z toho města, kde prožil pan notář doby studijní, zlaté krásné časy. Panu notáři stačilo, že projíždějí stanicí vlaky s tabulkou "Budapest-Veszprim", nic nedbal, že za tou

stanicí není zas nic víc než co odtud k ní, močály, beťáři, stáda, studně a pole kukuřice. Bylo to hrozné, jak se zde nudil od samého začátku, kdy byl jmenován královským notářem v Puszta Magyarádě. Dva roky uplynuly tak zdlouhavě pod vinicemi v městě, které je obklopeno rovinami, že notář Pál Örvöl ze zoufalství pustil se již do pokusu napsat právnické dílo o právu dědickém. Pak shledal, že by to bylo teprve hrozné žít ve městě odříznutého od světa, mezi močály a kukuřicí a stády, a ve dne v noci myslit a uvažovat o právu dědickém. Uveřejnil tedy v časopise, vydávaném v městečku, jako poslední pokus vymanit se ze všednosti část první pod názvem "Určitý názor na reformu práva dědického". Tento určitý názor vlekl se k nemalé nespokojenosti obyvatelů Puszta Magyarádu třemi čísly, až konečně zanikl, jako by lidé přestali dědit. Pan Pál Örvöl přestal však o tom psát a počal si objednávat časopisy, na které si vzpomněl. Pak hleděl dle vzorů těch krajinských maďarských listů, vycházejících nákladem 200 až 300 exemplářů týdně, zreformovat časopis místní a docílil toho, že byl dán listu nový název Puszta Magyarád és Vidéke, Puszta Magyarád a okolí. To okolí ovšem známo: bažiny, dobytek, pasáci, močály a kukuřičná pole. Kvůli tomu jistě není třeba vydávat časopis. Pan Pál Örvöl učinil tak ve snaze dokázat svou pokrokovost, svého moderního ducha. Neboť na takovém městečku nemůže se člověk jinak bavit. Časopisy, které odebíral, půjčoval redaktoru Puszta Magyarád és Vidéke a tento nabádán notářem nechal odvažovat slaninu i papriku své ženě a vzdělával se. Poněvadž notář odebíral také politické deníky, počal si hledět redaktor a kupec pan Rekeseres také politických událostí. Doposud jeho list vzpomínal neustále Lájose Kossutha z roku 1848 a 1849. Občas přinesl jeho list vzpomínku na Világos a na aradské popravy maďarských revolucionářů. Také otiskl některou báseň Petőfiho. Články ty bral dílem ze starých sborníků, stejně jako povídky, které uveřejňoval v příloze Lístky z roviny. Samo sebou se rozumí, že nestyděl se podepsat plným svým jménem pod poetické básně Kisfalúdiho, neboť Kisfalúdi byl jistě velký duch a pan Rekeseres nemusel se stydět za ony verše. Jinak list nepěstoval politiku. - Když byly volby, tu volili vládního kandidáta, kterého jim doporučil vrchní stoliční župan. V té době se také však v Puszta Magyarádě příliš o politiku nestarali. Kdo by se staral o koalici, o stranu neodvislosti, o Bánffyho a Andrássyho. Věděli jen, že jejich poslanec je člověk vládní, a to postačilo, neboť neměli rádi jako v celém kraji Rakušany, a jednou za rok přicházely přece jen nějaké vládní noviny do městečka, kde slibovala uherská vláda, že vynutí si ještě více ústupků na rakouské vládě. Pak přišly zprávy, že velící řeč honvédů bude jenom maďarská. Tu ze své knihovny, čítající dvacet osm starých sborníků a almanachů z let 1845 až 1862, vytáhl redaktor pan Rekeseres básně z doby revoluce a neváhal jednu bojovnou píseň Petőfiho opatřiti nápisem: Napsal Béla Rekeseres. A stejně se za báseň Petőfiho nemusel stydět, jako za balady Kisfalúdiho, neboť oni byli dozajista slavní.

Tehdejší nebožtík starosta opásal se magnátským krojem a svolal velkou schůzi obecního zastupitelstva do hostince U krále Štěpána a tam přečetl nadšeným hlasem onu slavnou báseň a šavlí rozmáchl se na všechny čtyři strany jako uherští králové při korunovaci v Budíně.

Kdoví jak by to bylo dopadlo s Rakouskem, kdyby se byl náhle nadšený starosta za dva měsíce neupil k smrti.

Pan Béla Rekeseres napsal pak pohřební řeč, vyňatou z několika svazků neocenitelného svého sborníku, kde přirovnával nebožtíka ke králi Alexandrovi Makedonskému, své rodné město k Heladě a obecní dům k Láokoóntovi. Poznamenav pak, že ani bojovníci řečtí, ukrytí v trojanském koni, neměli větší zásluhy o Puszta Magyarád než zemřelý starosta, skončil svou řeč provoláním slávy uherskému králi.

Od té doby se domníval, že je řečníkem. Příchod nového královského notáře Pála Örvöla utvrdil v něm tuto myšlenku, neboť řeč, kterou přednesl při uvítací hostině na radnici, byla neméně obsažná než ona pohrobní. Opět přirovnal své rodné město k Heladě, radnici k Láokoóntovi, a učitelé již se lekali, že nebude mu naposled přirovnat nového notáře než ku trojanskému koni, když ku potěše všech prohlásil pan Rekeseres notáře za studnici spravedlnosti, která nikdy nevyschne. - Později na radu notářovu objednal si pan Rekeseres z Pešti Malý slovník naučný od hraběte Szeczényiho, chodíval navštěvovat známé do vinic, a tu tomu dobrému měšťanu říkal, že Gelón byl tyran syrakuský, onoho zas poučoval, že Haparanda je hlavní město švédského Laponska, dle toho, co mu od které písmeny právě utkvělo v paměti. Po rozšíření listu o slovo "a okolí" v titulu četl tedy s velkou oblibou všemožné časopisy, které docházely na adresu notářovu, a tím prohluboval také své politické vzdělání. Vystříhával celé statě z časopisů, neboť shledával, že jeho staré sborníky ztrácejí svou cenu v záplavě různých hesel a nových

zpráv. Články ty lepil na archy papíru a horlivě hovořil s notářem, kterého v nudě bavil tento podivný člověk, který neznal nic, a znal mnoho z Malého naučného slovníku, až si všechno popletl.
Zajímalo ho, jak pomalu stává se pan Rekeseres populárním, a nesmysly, které povídá, jak se všeobecně líbí a jak jeho obchod plní se debatujícími o politické situaci, což když sem přišel, ještě nebylo. Pan Rekeseres hovořil o straně neodvislosti, o straně liberální, o straně osmačtyřicátníků se stejnou něhou jako o straně katolicko-lidové, jejíž deník Alkotmány čítával také mezi časopisy, které docházely do redakce.
A jako se mu popletla jednotlivá hesla z naučného slovníku, popletly se mu i programy stran, a tyto spletené politické zásady táhly se celým městečkem, a poněvadž žádná strana politická nebyla spokojena, přijal pan Rekeseres za svůj program nespokojenosti těch všech stran a přečasto v noci udeřil nohou zlostně do pelesti a zaklel: "Kutya a fene egye meg! Nastane konec útiskům!" Pak ráno zpolíčkoval zlostně učedníka, neboť ten kluk koukal tak ospale a dnešní poměry nepotřebují ospalců.
Nato přečetl si něco z naučného slovníku a v prvém poschodí svého domu usedl za psací stůl, popíjeje na lačný žaludek červeného vína a přikusuje mladé cibulky ke chlebu, přičemž tvářil se zuřivě.
"My jim ukážem!" Bylo to nejasné, komu vlastně, ale byla to aspoň úplná věta, silná a rázovitá, tři slova, která se líbila všem jeho posluchačům, kdykoliv ji řekl.
Pak četl také v nějakém časopise, že věje vánek svobody. Kdykoliv šel do sklepa a změna teploty při otevření dveří způsobila proud vzduchu, vzpomněl si na vánek svobody, a navrátiv se s nádobou naplněnou vínem nahoru do krámu mezi hosty, mluvil o szabadságu, o svobodě, a skončil: "My jim ukážem!"
"Ba ukážem," křičeli posluchači, a v Puszta Magyarádě mluvily se různé nesmysly.
Nakonec pan Rekeseres měl naději stát se poslancem.

II.

Největší vinici v Puszta Magyarádě měl starosta Arva. Ujav se vlády nad obcí po svém předchůdci, který se k smrti upil, vyhrál na panu děkanovi sousední vinici, kterou přivtělil k obecní, již městečko Puszta Magyarád dává svým starostům k užívání. Příčina této sázky byla ta, že pan děkan jednoho dne v hostinci tvrdil, že mořská voda je proto slaná, poněvadž do moří tekou prameny, které dřív vyluhovaly sůl ze země. Starosta, který nikdy o tom nepřemýšlel, proč je voda mořská slaná, a jehož vzdělání záleželo ve dvou třídách těch starých obecních škol uherských, kdy dosazovali učitele na školy přímo z řad kaprálů, kteří uměli alespoň číst neb trochu psát, tu tento ušlechtilý člověk prohlásil, že se pan děkan mýlí. Pokud se týče jeho osoby, nemá nic proti panu děkanovi a také již slyšel, že je voda mořská slaná, ale přece musí říci, že pan děkan nemá pravdu.
Druhého dne se v Puszta Magyarádě nemluvilo o ničem jiném než o mořské vodě. Zato však pan Rekeseres zářil. Ještě ten večer navštívil ho starosta městečka Arva a sdělil mu, jaký je názor pana děkana na mořskou vodu. "Vsadil se o svou vinici na jižní straně, kde mám obecní v užívání," pravil pan Arva. "A vy myslíte, že mořská voda?" "Já nevím nic, pane Rekeseres, připouštím, že mořská voda je slaná, proč, to však nevím, mám mnoho starostí."
Pan Rekeseres vytáhl svůj Malý naučný slovník a po dlouhém hledání objasnil panu starostovi názor geologa Suesse: "Sůl v moři je odpradávna a povstala sopečnými výbuchy v pravěku, které vychrlily spousty kyseliny solné. Ještě dnes po výbuchu sopek nachází se kolem kráteru čistá sůl."
Pan Arva nechal v noci vzbudit pana děkana. Pan děkan byl ochromen celou teorií a postoupil onu vinici starostovi a Rekeserovi dal vzkázat, že zradil božího sluhu. Ostatně na té vinici dařilo se nejbídnější víno.
V Puszta Magyarádě stoupala po této události vážnost pana Rekeserese i pana starosty a obyvatelé říkali o nich, že jsou velice nadaní lidé.
Dnes ve velké vinici starostově bylo veselo. Pod širou oblohou za měsíční noci tak krásně se pilo u dlouhého stolu, kde seděl pan děkan, redaktor Rekeseres, pan starosta Arva, učitel z evangelické i katolické školy, pastor, notář a v čele stolu nejvážnější muž v celém kraji, magnát Harapás, starý pán ze dvora na Keres-Harapás, majitel dvorců, usedlostí, stád, pán dvou set beťárů, pasáků dobytka.
Přijel sem, pozván jsa, ze svého dvorce vzdáleného odtud pět hodin na jih, aby zúčastnil se volební porady. Nedávno zemřel totiž poslanec zdejšího volebního okresu, který vzhledem k těmto nezalidněným rovinám měl jen 180 voličů dle zvláštního maďarského volebního řádu. Za časů císaře Leopolda měla

magnátská rodina Harapásů osmdesát hlasů do uherského sněmu. Později, v minulém století, při úpravě a reformě volebního řádu tento nespravedlivý počet ztenčen na šedesát hlasů k nemalé žalosti magnáta Harapáse, který nechápal, proč má být zkrácen na svém volebním právu. Je to sice trochu podivné, že jeden člověk má mít šedesát hlasů do sněmu, ale při zvláštnostech, kterými oplývá země uherská, není to nic divného. Magnát Harapás byl boháč jako jeho předkové. Měl tolik stád, že v osmačtyřicátém roce jeho otec zásobil uherské oddíly masem na celou revoluci. Když pak přitáhlo rakouské vojsko, ochotně zásobil opět rakouské oddíly masem, hostil štábní důstojníky a oběma stranám vykonal tolik dobrého, že byl ve vážnosti i u revolucionářů, i u Rakušanů.
Tato počestnost přešla z otce na syna a nynější magnát Harapás byl opatrný člověk, který žil s celým krajem v přátelství a při volbách odevzdal svých šedesát hlasů vždy tomu, koho navrhl vrchní stoliční župan. Zde v tomto kraji, vzdáleném od kultury, je-li totiž jaká v Království uherském, nebylo nikdy politických třenic, nebylo opozičních kandidátů. A v tomto klidu a míru tyčila se postava magnáta Harapáse, který dbal nad krajem jako za starých dob jeho předkové, kteří měli hrdelní právo u svého dvora na Keres-Harapás, ale věšeli poddané na vinicích nad Puszta Magyarádem, neboť ve své dobromyslnosti neradi viděli houpat se odsouzence před okny svého dvorce.
Dnes přijel tedy poslední potomek toho rodu, pil džbán vína za džbánem, a utíraje si zamaštěná ústa rukávem svého starodávného pláště, hovořil tvrdým nářečím pusty: "Pan Rekeseres tedy hodlá kandidovat, pánové a bratří, za poslance?"
"Igen, ano!" zaznělo do nočního ticha nad rovinami a zalétlo až do městečka dole, kde několik psů zaštěkalo."
"Pana Rekeserese prosím," znovu promluvil magnát Harapás, "aby nám pověděl své názory!" Pan Rekeseres povstal a mluvil. Byly to úchvatné věty, které vrhal do společnosti, zatímco patriarcha kraje Harapás přísně hleděl do kraje, tonoucího ve stříbře měsíčních paprsků.
Věty ty byly dílem z naučného slovníku, dílem vzaty z různých úvodních politických i nepolitických článků časopisů, které pan notář dával ke čtení panu Rekeseresovi. Bylo slyšet: "My musíme učiniti konec!" "My jsme nuceni zatočit s celým světem!" A konečně, když řekl, že Slováci chtějí prodat uherskou krajinu Rusům, vypuklo shromáždění v jásot.
Pan notář stěží potlačoval smích, ale ostatní, pan vikář, pastor, starý učitel katolický, stařeček učitel z evangelické školy a pan starosta, vážně volali "Éljen!"
A vtom již přistoupil patriarcha kraje magnát Harapás a podávaje ruku Rekeseresovi řekl krátce: "Bratře, jedeš se mnou ještě dnes na mé panství!" Rekeseres s úctou stiskl tu ruku, která znamenala šedesát hlasů do sněmu Uherského království.
III.
Tichou nocí mezi lány kukuřice jede na vozíku magnát Harapás a pan Rekeseres, který neváhá a své vědomosti sděluje magnátovi.
"Ej, učenosti," řekl Harapás, "třeba se učit od přírody, poslouchat, jak krávy bučí, nejsou-li podojeny, jak třeba krmit prasnice, než vrhnou mladé, aby selata byla k světu. To jest boží svět, bratře. Učeného člověka si vážím, ale sám do školy jsem nechodil. Vidíš hvězdy na nebi, ale slyšíš o nich povídat nesmysly."
Bujní hřebci zapřažení do vozíku jen letěli rovinou a patriarcha kraje pokračoval: "Dokud nebylo vzdělání, vídávali naši otcové divná znamení na nebi. Letěla vlasatice, a už schovávali věci, neboť byla vojna. Sám pamatuji, že jsem před revolucí viděl na věži ve Velké Kaniži úplně chlupatého ďábla volat v noci: ´Új Török, új Török, noví Turci, noví Turci!` Jsou však podivné zjevy. Co myslíš, bratře, je Země kulatá?"
"Země je kulatá, ctěný bratře Harapási!" odvětil uctivě Rekeseres.
"Co to povídáš, blbče," vykřikl Harapás, "také jsem o tom přemýšlel, hlupáku. Kdyby byla Země kulatá, tak by dole lidi v Austrálii, myslím, že se to tak jmenuje, museli chodit po hlavě."
"Dovol, bratře, Země je kulatá, proboha tě prosím, nemohu za to, ale Země je kulatá..."
"Ach ty hovado, Země je rovina. Kdepak vidíš, že snad jedeme z kopce. Po rovině jedeme, Země je rovina, říkali kněží v klášteře ve Veszprimu za mládí mého otce. A znali latinsky, hlupáku. Ostatní je výmysl, učenost... To bychom měli pěkného poslance!"

Patriarcha kraje, magnát Harapás, chytil ubohého Rekeserese za límec, shodil z vozu do kukuřice a odjížděl dál po rovině, po své ploché zeměkouli. Ještě dlouho zanášel sem větřík jeho nadávání.
K ránu dostal se Rekeseres do svého rodného městečka. První jeho cesta byla k naučnému slovníku na stole. Přece se nemýlil! Stálo tam černé na bílém, že Země je kulatá; ale poslancem se nestal.
Stal se jím pan starosta Arva, který věří, že Země je rovina. Takový je život v Puszta Magyarádě, kde se nudí královský notář Pál Örvöl.
* * *
www.main.cz